

Stručni članak
UDK 78.067.26-053.2

DIJETE I RITAM

Doc. mr Suzana Kusovac²⁰¹
Nezavisni univerzitet Banja Luka

Rezime: Muzika je sastavni dio naših života, dok je ritam taj koji nas pokreće. Od najmlađeg doba, djeca reaguju na ritam, bilo da je on konstantan ili promjenljiv. U tome ih mi moramo maksimalno podržati i ohrabriti. Svima nama je u prirodi da udarcima nogom ili pljeskanjem dlanova pojačamo ritam kompozicije koju slušamo, ali, to treba da pređe u naviku i našoj djeci. Ne trebamo zaboraviti da je ritam neizostavan i sastavni dio njihove igre.

Da bi se oblikovala veza djeteta i ritma potrebno je primijeniti didaktičko-metodičke postupke koji na pravi način nesvjesno izgrađuju i razvijaju kod djece osjećaj za ritam: pamćenje kraćih ritmičkih motiva, usklađivanje pokreta tijela u skladu sa muzikom, razvoj osjećaja za tempo, te kao krajnji rezultat, rad na brojalicama koje podstiču razvoj ritma, govora i pamćenja.

Ključne riječi: *ritam, dijete, usklađivanje pokreta, muzika, pamćenje, govor, muzička brojalica.*

CHILD AND RHYTHM

Summary: Music is an integral part of our lives, while the rhythm is one that moves us. From the youngest age the children respond to rhythm, whether it is constant or variable. In fact we need them the maximum support and encouragement. All of us is in nature that kicks or clapping hands intensify the rhythm of the composition that we hear, but it needs to habit and our children. We should not forget that the rhythm infallible and an integral part of their game.

To be shaped relationship of the child and rhythm needed to apply certain didactic-methodical procedures to properly automatically build and develop in childrens a sense of rhythm: memory short rhythmic motifs, synchronize movements in accordance with the music, developing a sense of pace, and as a final result, work on the rhyme, which encourage the development of rhythm, speech and memory.

Key words: *rhythm, child, coordination of movement, music, memory, speech, musical nursery rhymes.*

Uvod

Od svih muzičkih komponenti – melodija, harmonija, tonska boja – ritam je djeci najbliži, jer odgovara njihovima zahtjevima za igrom, tačnije njihovoj potrebi za pokretom koji je neizostavan u predškolskoj dobi.

Da bi došli do značajnih elemenata u radu na razvoju ritma kod djece predškolske dobi, potrebno je da pojasnimo jezgro riječi. Šta je to ritam? *Ritam* potiče od grčke riječi *rhythmus*, što znači tok, dok *muzički ritam* predstavlja niz zvukova i tonova različitog vremenskog trajanja, koji

²⁰¹ Magistar muzičke kulture, profesor na Univerzitetu

se javljaju u obliku napetosti i popuštanja. Prevedeno dječijim govorom – ritam je svuda oko nas, u govoru, pjesmi, plesu, igri, smjeni dana i noći....

Vaspitanju osjećaja za ritam treba obratiti više pažnje, nego što se to redovno čini. Njegovo je djelovanje često elementarno – ne primamo ga sluhom, već katkada i čitavim organizmom. Iako će se pojedincima činiti neznačajna vrijednost pokreta kod djeteta: lupkanjem noge od pod, praćenje muzike njihovim tijelom, ili pljeskanjem, naprotiv to su elementi koje dijete nesvjesno ispoljava uz muziku, ali koje treba graditi da bi ritmička sposobnost postala sastavni i nezamjenjiv dio njihove ličnosti. Šta je to što treba da znate o ritmu? Koji su postupci u razvoju ritma u prvim koracima života naših mališana? Koja je veza između djeteta i ritma? Na navedena pitanja pokušaćete se odgovoriti u nastavku članka.

Razvoj ritma kroz postupke rada u predškolskoj dobi

Dolaskom u vrtić dijete nosi u sebi urodene ritmičke sposobnosti, koje u većoj ili manjoj mjeri treba da budu otkrivene i unapređene. Dijete u jasličkoj grupi će uz muziku veselo igrati, dok trogodišnja djevojčica već sanja o tome da će, kada poraste, postati balerina.

Dijete uzrasta od 3-5 godina je izuzetno zainteresovano za ritam i to na nivou zabave. Tako i treba da bude. Ono što će ih vaspitač još naučiti je da slušaju i razumiju, a ne samo da registruju muziku.

Za početak treba raditi na pamćenju kraćih ritmičkih motiva koji se mogu ponavljati udarcima nogom, pljeskanjem, pucketanjem prstiju, udarcima štapića, zveckanjem i čegrtanjem raznih vrsta zvečki itd. Ovim će se pokazati da svaka kompozicija ima svoj ritam bez kojega bi bila neprepoznatljiva.

Primjer br. 1. MUZIČKA IGRA „TELEFON“

PODRUČJE: govor, izražavanje, stvaranje

CILJ: ponavljati kratki ritmički motiv

UZRAST: 4-7 godina

BROJ DJECE: ne više od 10

TRAJANJE: 10 – 15 min.

MJESTO: u sobi – mala grupa

Opis aktivnosti: Vaspitač zamoli djecu da sjednu u red. Otkuca štapićima ritmički motiv prvom djetetu (u kasnijem radu potrebno je ritam spojiti sa melodijom). To dijete otkuca i prenese motiv drugom djetetu. Igra se nastavlja od prvog do zadnjeg igrača u redu.

Dodatne aktivnosti: Djeca starije uzrasne grupe mogu i izmišljati kraći ritmičko-melodijski motiv.

Ovim će se pokazati da svaka kompozicija ima svoj ritam bez čega bi bila neprepoznatljiva.

Igra se može proširiti...

Igrajte se sa njima tako što ćete koračati u ritmu njima poznate pjesme, a onda pjevajte pogrešno, ili čak u pogrešnom tempu. Pokažite im koliko je tada teško prepoznati pjesmu. Ovu igru prepoznavanja poželjno je raditi u srednjoj i starijoj uzrasnoj grupi.

Sljedeći koraci u razvoju ritma su usmjereni na doživljavanje osjećaja za tempo, pri čemu se razvija slušni aparat i koordinacija pokreta.

Sve što vaspitaču treba jesu štapići i zvonu. Počnite igru tako što ćete štapićima otkucavati sporiji ritam, te im pojasnite da ritam koji izvodite predstavlja ritam vašeg koraka dok hodate. Za to vrijeme, djeca vaspitača prate po sobi. Vaspitač ubrzava ritam, uz pojašnjenje da je to ritam kojim trčimo. (Djeca imitiraju vaspitača i trče po sobi.) Zatim, zvonite zvonom i stanite! Kada su shvatili sve pokrete kombinujte hodanje, trčanje i stajanje uz udarce štapićima.

Takođe nevedeni segment rada na ritmu se može dopuniti sličnim didaktičkim igrama:

Primjer br. 2. **MUZIČKA AKTIVNOST „ MUZIČKA SKULPTURA“**

PODRUČJE: govor, izražavanje, stvaranje

CILJ: pokretati tijelo uz muziku – koordinacija pokreta

UZRAST: 3-7 godina

BROJ DJECE: ne više od 25

TRAJANJE: 15 min.

MJESTO: u sobi – vrijeme u krugu

Opis aktivnosti: Upoznajte djecu sa aktivnošću kretanja uz muziku. Muzika može biti izložena preko fonetskog primjera ili živog zvuka (pjevanjem njima poznate pjesme)²⁰².

Kada muzika prestane svako dijete pokret tijela zaustavi i zauzme odgovarajući položaj skulpture. Sugerišite teme nakon uzastopnog ponavljanja igre, kao što su životinje, predmeti itd.

Primjer br. 3. **MUZIČKA AKTIVNOST „ DODAJ LUTKU“**

PODRUČJE: govor, izražavanje, stvaranje

CILJ: razviti osjećaj za tempo

UZRAST: 3-7 godina

BROJ DJECE: ne više od 20

TRAJANJE: 5-10 min.

MJESTO: u sobi- vrijeme u krugu

Dok vaspitač otkucava tempo na udaraljka, djeca dodaju jedan drugome lutku u krug. Otkucavajući brz, pa spor tempo, djeca pažljivo slušaju, te ubrzavaju i usporavaju dodavanje lutke. Kada vaspitač prestane

²⁰² Koristite različite vrste muzike kako bi sugerisali, kod mališana, različita raspoloženja.

s udarcima, dijete koje je primilo lutku treba da ustane i pokloni se. Nakon toga igra se nastavlja... Dodatne aktivnosti: Starije dijete će uživati u vođenju ove aktivnosti, udarajući ritam u instrument.

Potrebno je više vremena da djeca uzrasne dobi od 5-7 godina savladaju više ritmičkih figura koje treba svirati naizmjenično, ili u grupi. Ipak, neka Vas to ne spriječi da im ovu zabavu ponudite. Najjednostavniji način je da jedan konstantan ritam daju nogama, koračanjem. Za početak se igraje tako što ćete jačinu udara prilagoditi dinamici pjesme koju pratite. Onda im uvedite pokrete rukama (dlanovi, pucketanje prstima, „sviranje“ po tijelu, štapići, zvečke...). Kada i to savladaju, „zakomplikujte“ im ritmičke pokrete rukama, tako što ćete napraviti novu ritmičku figuru koja se slaže sa ritmom koraka. Ova vježba je sljedeći nivo u savladavanju vještine držanja ritma, koordinacije pokreta i slušanja muzike.

Držanje ritma, uz slušanje kompozicije, nije jednostavno i često predstavlja teškoću u realizaciji. Često treba rješenja pronalaziti u svjesnom upoznavanju djece sa pojmom dužih i kraćih slogova – tačnije nesvjesnog upoznavanja trajanja tonova predstavljene kroz njima najprihvatljiviji oblik – igru.

Primjer. br. 4. **MUZIČKA IGRA „PUŽ I ZEC“**

PODRUČJE: govor, izražavanje, stvaranje

CILJ: usklađivati pokrete sa različitim trajanjem tonova

UZRAST: 3-7 godina

BROJ DJECE: ne više od 15

TRAJANJE: 10 min.

MJESTO: u sobi – u dvorištu

Opis aktivnosti: Vaspitač muzičku igru započinje pričom: „Dok je puž polagano nosio svoju kućicu, susreo ga zec i zaželio da se s njim malo prošetia i popriča. Zec je izvodio kratke i brze skokove (vaspitač svira brze tonove). Kada je nakon nekoliko skokova krenuo da nešto upita puža, nije ga više vidio. Zec je skakutao brzo, a puž je puzio polagano i zato se nisu mogli dogovoriti“.

Djeca slušaju izvođenje vaspitača – kada čuju skokovitu brzu melodiju postaju zečevi i oponašaju skakutanje, kada uoče sporo i široko izvođenje, postaće pužići i hodaće veoma sporo.

Da li su djeca razvila ritmičku sposobnost i u kojoj mjeri, najbolje će se uvidjeti kroz izvođenje kraćeg ritmičko-govornog teksta, muzičke brojalice. Zbog ravnomjernog, stalnog pulsa, jednostavnog ritma i nerijetko smiješne rime, brojalice su spontani, kreativni dječiji izraz. Osim razbrojavanja, omogućuju dinamiku igre, lakše sklapanje prijateljstva, spontano druženje i sl.

U metro-ritmičkom obrazovanju brojalice zauzimaju važno mjesto, krajnji rezultat u osvještavanju ritma, te uvježbavanju govorno-ritmičkih sposobnosti, te rad na pamćenju.

Ponavljjanje naučenih brojlica tokom čitave godine djeci je zabavna i korisna aktivnost u kojoj rado sudjeluju u predškolskim ustanovama, ali i u svoje slobodno vrijeme.

Zaključak

Djeci, bez obzira na uzrast i njihove urođene sposobnosti, vaspitač treba prilaziti s mišlju da su sva djeca nadarena za muzičko vaspitanje. Sva djeca vole muziku, a način na koji će ispoljiti ritam pronalazi se u postupku pjevanja, igre, plesa, muziciranja, i kao krajnji rezultat razbrajanja (rad na ritmičkom govoru) - muzičkim brojlicama. Samo pravilno usmjerenim metodsko-didaktičkim postupcima, nesvjesno se razvijaju ritmički elementi, koji u kombinaciji sa slušanjem pospješuju pamćenje, govor, pa čak i u početnoj školskoj dobi rad na čitanju.

Literatura

1. Domonji, I., *Metodika muzičkog vaspitanja u predškolskim ustanovama*, Sarajevo, 1986.
2. Radičeva, D., *Uvod u metodiku nastave solfeđa*, Novi Sad, 1997.
<http://vremeigre.com/multimedijalna-muzicka-radionica.html>